

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi,
Sayı/Issue: 1 – Sayfa / Page: 113-134
ISSN: 2630-600X VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş/Received: 23.03.2018 Kabul/Accepted: 18.04.2018

HOLLANDA DELFT SERAMİK BEZEMELERİNİN HOLLANDA RESİMLERİ İLE ESTETİK İLİŐKİSİ

AESTHETICAL RELATION OF DUTCH DELFT CERAMIC ORNAMENTS WITH DUTCH PAINTINGS

Dr. Öğr. Üyesi Handan TUNÇ
Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Resim Bölümü
Resim Ana Sanat Dalı
handan91@gmail.com

Öz

Dünya seramik tarihi içinde önemli yer tutan Delft seramikleri 1650-1750 yılları arasında bezemeleriyle sanat tarihinin, sanatlararası ilişkiyi en açık biçimde vurgulayan öneme sahiptir. Delft seramikleri bütün teknik sınırlılıklara karşın 1650-1750 yılları arasındaki Hollanda resim sanatından büyük ölçüde etkilenmiştir. Tuval resminin seramik bezemelerine dönüşmesi teknik anlamda önemli güçlükleri aşılmasını gerektirmiştir. Seramik bezemelerinde söz konusu dönemde resim sanatından beklenen özgünlük ve yaratım orijinalliği henüz belirgin bir estetik talebe dönüşmemiştir. Moda eğilimler, günlük beğeniyi doyurma ve başka sanatsal üretimlerden etkilenerek onları tekrarlama kabul edilebilir bir yöntem olarak görülmüştür. Söz konusu kriterler resim sanatında vazgeçilmez unsurlar olarak kabul edilirken seramik bezemelerinde alıntılanılan görüntünün kusursuz tekniği yansıması yeterli kabul ediliyordu.

Seramik sanatındaki bezeme tekniğinin renk, biçim ve alan kullanımı açısından getirdiği sınırlılıklara karşın, tuval resminin düzeltme olanakları, geniş alan kullanımı ve renk kullanım sınırsızlığı karşılaştırmalarda gözden kaçırılmamıştır. Bu nedenle araştırma kapsamını oluşturan Delft seramik bezemelerinin Hollanda resimleriyle benzerlikleri sanatsal eğilim, içerik ve biçim anlayışı benzerlikleridir. Seramik bezemelerinde bir tuval resmine yönelik reproduksiyon benzerliği aranmamıştır.

Anahtar Kelimeler: 1650-1750 Hollanda resim sanatı, Delft seramikleri, Barok, Rokoko.

Abstract

The Delft ceramics which have a critical place in the history of the world ceramics, have a vital importance having ornaments in art history between the years 1650 to 1750, explicitly presenting the inter-arts relation. Despite all the technical limitations, the Delft ceramics were greatly affected by the Dutch painting art between the years 1650 to 1750. The transformation of the canvas into ceramic ornaments has required technical difficulties to be overcome. In this period, the genuineness and creational originality were being expected from the art of painting, had not been turned into an aesthetical request for ceramic ornaments, yet. Fashion trends are seen as an acceptable method of repeating them, influenced by everyday satisfaction and other artistic productions. The reflection of the perfect technique was being considered adequate, in the images quoted in ceramic beauties. While these criteria were being recognized as the essential elements of painting art, it was deemed as adequate for ceramic ornaments to reflect the excellent technique for the referenced image.

Despite the limitations of ornamentation technique in ceramics art regarding the color, shape and space usage, the possibility of correcting of canvas pictures, the limitless possibilities of using colors of canvas paintings, usage of wide spaces had not been ignored in the comparisons. Therefore, the similarities of Delft ceramics ornaments which consist the scope of this research and the Dutch paintings are the similarities of the aspects of artistic tendency, content, and form. No reproduction similarity was sought in ceramic ornaments with a canvas painting.

Keywords: 1650-1750 Dutch painting art, Delft ceramics, Baroque, Rococo.

Giriş

1650-1750 yılları arası, Hollanda Delft seramiklerinin altın çağı olarak kabul edilir. Başlangıcında Kuzey Hollanda' nın çinileri aynı parlak ve gösterişli görüntüye erişemese de Antwerp' deki prototip üretimlerle büyük benzerlik gösteriyordu. Çini ve ilaç kavanozları eski seramik sanatı renk paletinde olduğu gibi koyu mavi, turuncu ve yeşil renklerin kullanıldığı bezemelerle süsleniyordu. Kenarları kabaca mavi darbelerle renklendirilen tabakların yıllarca ön yüzü kalay cilasıyla arka yüzü ise şeffaf kurşun cilasıyla boyanmıştı. Bu uygulama 18. yüzyıl sonlarına kadar Frisiyan' lı ustalarca kullanıldı. Kenarları kabartmalı, ortası yazılı ya da omzunda süt kovaları taşıyan sütçü kızları betimleyen tabaklar büyük ölçüde İtalyan seramiğinden etkilenmiş ve Avrupa' da yeni oluşan orta sınıfın zevklerine uygun arma desenleriyle süslenmiş tabaklar Hollanda' ya özđu ilk dikkat çekici seramik örnekleri olmuştur. Teknik olarak mükemmele ulaşan bu örnekler yerel folklorik sanatın

etkisini taşıyordu. Kullanılan mavi koyu ve derin, turuncular sarıya yakın ve yeşiller ise donuk bir yansıma içeriyordu. Bu bezeme biçimi Hollandalıların seramik teknolojisini öğrendikleri Rotterdam tekniğinin özelliklerini taşıyordu. (R.1)

RESİM 1: 1700-1720 ilk Delft Seramiği Örnekleri

(<https://www.kovels.com/price-guide/pottery-porcelain-price-guide/delft>.) Erişim: 10.05.2018

Bağımsız ve Avrupa seramiğinde özgün seramik dilini keşfetme yolunda hızla dönüşen Hollanda seramiği yenileşme sürecinde Çin porseleninden büyük ölçüde etkilenmiştir. 17. yüzyıl başlarında porselenle yüklü Çin ticari gemisinin Amsterdam'a gelmesi özgün seramik arayışının başlangıcını oluşturmuştur. Çin'den gelen söz konusu seramik parçalar mavi-beyaz Ming seramiği örnekleridir. Bu örnekler Avrupa'da değerli taş ilgisi görmüş, bu ilgi seramik zanaatçıları yeni bir arayışa yönelik çabalarını yoğunlaşmasına neden olmuştur. Hollanda seramikçileri kendilerine ilham veren Ming seramiklerini doğrudan taklit etmemiş bu seramiklerin desen unsurlarını Hollanda kültürüyle sentezleyerek yeni bir üslubun ortaya çıkmasını sağlamışlardır (Pluis, 1997, 21).

Hollanda seramiğinin gelişim sürecinde Çin porseleninin inceliği elde edilmeye çalışılırken seramik hamuru teknolojisi geliştirilmiştir. Bezemelerde çizimler zarifleşmiş, tabakların hem önü hem arkası cilalanmaya başlanmıştır. 17 yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren üretilen parçalar soyutlanmış doğa görüntüleri Ming bezemelerinin etkisini taşıyor olsa da giderek özgünleşip merkezi Delft' de olan ulusal bir

endüstriye dönüşmüştür. Merkezin Delft olmasının en önemli avantajı büyük suyollarına yakın olan kentin seramik ihracatına uygun coğrafyada bulunmasıyla ilgilidir. Ayrıca aynı konum kaliteli seramik hamurunun ithalatında da önemli rol oynamıştır. İngilizlerle rekabet nedeniyle bira endüstrisinde kayba uğrayan Delft sermaye çevreleri, boş bira fabrikalarını seramik fabrikalarına dönüşmüş; bu fabrikaların ürettiği seramikler marka isimleriyle imzalanmıştır. Örneğin, “Drie Klokken”, “De Ross”, “De Paauw” ve “De Grieksche ‘A’ ” gibi. Damgalar zaman zaman resim ya da monogramlardan oluşan armalar biçiminde ürünün arkasında yer alıyordu. Seramik tasarımların sanatçıları değil, üretilen fabrikaların adlarını öne çıkarılıyordu. Ancak her fabrikanın kayıtlarında korsan üretimi engellemek için sanatçının bilgileri, çizimlerle birlikte saklanıyordu.

Özgün Delft Seramikleri

Eski Antwerp geleneğinden kopuşu içeren Hollanda'nın ilk mavi-beyaz seramik ürünleri dönemin Avrupa' sında Delft' i seramik sanatı açısından özelleştirerek karakteristik bir üslubun seramik tarihinde kabul edilmesini sağlamıştır. 1675-1686 yılları arasında “De Grieksche ‘A’ ” (Yunan Ası) fabrikasını yöneten Samuel Van Eenhoorn' un baş harflerini alan SVE damgalı seramik parçalar Delft seramiğinin klasik parçaları olarak kabul edilir. Bu parçalarda Çin desenlerine öykünme izleri olmakla birlikte mavinin mor tonlarla kullanılması, dış hat çizgilerinin leylak rengiyle siyah arasında bir tonda gerçekleştirilmesi Delft seramiklerini özgünleştiren zarif bir renk düzenini başlatmıştır (Charleston, 1986 s.167). (R.2)

RESİM 2: Delft Blue 'De Porcelayne Fles' Çin desenlerine öykünen ilk stil arayışlarının denendiği örneklerden biri, 1653 (<https://likemag.com/nl/delfts-blauw-wereldwijd-populair-en-begonnen-als-creatief-jatwerk/334060> Erişim: 10.05.2018)

1690'lara gelindiğinde büyük siparişler alan Delft seramik fabrikaları özgün bezemeleriyle dikkat çekmeye başlamış, ilk kez Hollanda resim sanatının seramiğe yansıdığı büyük parçalar üretilmiştir. William ve Mary'nin Hampton Court'daki sarayı için yapılan vazolar ve sarnıçların seramik bezemesinin seramik ustaları dışında çalışan ressamlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bezemelerde kullanılan manzara resimleri, portreler ve amblemler seramik ustasıyla birlikte çalışan sanatçılar tarafından yapılmıştır. (R.3)

RESİM 3: Delft Blue, William ve Mary'nin Hampton Court sarayı için yapılan seramik ürünlerin bezemeleri 1694 (<https://www.britannica.com/art/tin-glazed-earthenware/images-videos>, Erişim:12.05.2018)

17.yüzyılın sonundan itibaren F. van Frytom' un yaptığı dikdörtgen ve dairesel formlu plakalar mavinin parlak tonlarıyla oluşturulmuş resimsel çizim ustalığı ön plana çıkan özgün örneklerdi. Yapılan arşiv araştırmalarında Frytom'a atfedilen bu seramik ürünlerin ressam Kocks' un ve oğlu Pieter'e ait olduğu bulunmuştur. 1701 sonrası "PAK" monogramıyla üretilen bu seramikler, Delft seramiklerinin resimsel bezemelerini yansıtan örneklerin ilk evresini oluşturduğu savunulmuştur. (R.4)

RESİM 4: F. van Frytom'a atfedilen seramik tabak, 1690, (<https://metmuseum.org/art/collection/search/196576> Erişim:12.05.2018)

17. yzyılda Rochus Hoppesteyn tarafından 'The Young Moor's Head' de üretilen tabak ve sürahiler Delft' in ender ürünlerindedir. Dönem akrabalığı olan 'SVE' markalı ürünlerin cilası daha parlak, çizimleri daha çarpıcı ve kompozisyonu daha yalındır. Çoğu zaman bezemeler, altın ya da ll kırmızı rötuşlarla daha etkili görünüm kazandırılmıştır. izimde zgn olan, renk tonlaması açısından söz konusu çalışmaların benzeri bir diğer örnek de IW damgalı vazolardır. Bu eserler Hollanda' da süslemelerini gravürlerden alan ilk seramik parçalardır. Gravrlerin orijinali, Giovanni Batista Galestruzzi, B. Bartoli ve Raphael' e aittir (R.5). Bezemede bazen Victoria and Albert müzesinde saklanan orijinal Raphael kalıpları kullanılmıştır. Böylece gravrlere bağımlılık giderek artmıştır. Detaylı ve karmaşık süslemeler ya tek ve eşsizdir ya da elle veya süngertaşı kullanarak kopya edilip yeniden üretilmişlerdir. Böyle bir teknik hem Hollanda' da hem de İngiltere' de ini üretiminde kullanılmıştır. Bu orijinal parçalardan bazıları Leevuaarden' deki Friech Mzesindedir (Charleston, 1986 s.168).

RESİM 5: Giovanni Battista Galestruzzi' nin "Polidoro da Caravaggio'nun Palazzo Milesi" adlı gravürü, Antik Savaş Kupaları dizisinden 1 nolu Levhası, 1658 (<https://art.famsf.org/giovanni-battista-galestruzzi>) Erişim: 05.05.2018

Delft' in klasikleri arasında dikkate değerli ürünler ortaya koymuş olan De Ross fabrikalarının en tanınmış ürünleri; İtalyan stilin etkisinde gerçekleştirilen İncil'den görüntüler ve kenarları çevreleyen bulutlarla süslenmiş bir dizi tabaktır. Bu tabaklar ilerleyen tarihlerde *Kast-Stel* olarak bilinen Barok dolap içleri için dekorasyon nesnesi olarak kullanılan seramik ürünler modasını yaratmıştır (R 6).

RESİM 6: Yel değirmeni, Kast-Stel seti olan resimli plaka, 1740, <https://wikivisually.com/wiki/Delftware> Erişim: 02.05.2018

Delft seramikleri hiçbir zaman yer dõşemesi olarak kullanılmazdı. Ancak mutfak ve mandıra duvarlarında, oturma salonlarının ışık alan bölümlerinde resim sanatının mekân içi kullanımı tarzında mimari unsurlarla birlikte kullanılmıştır. Ayrıca dekoratif amaçlı olarak küçük resimlerden oluşturulan seramik plakalarla yıldız ve altıgen biçimleri oluşturacak tarzda bir araya getirilmişlerdir. Zamanla plakalarda yer alan köşe süslemeler önemini yitirmiş, merkezdeki figürler önem kazanmıştır. Söz konusu bu betimlemelerde her büyüklükte gemi çeşitleri, atlılar, deniz canavarları, köpek ve değirmen resimleri moda bezemelere dönüşmüştür (R.7).

RESİM 7: Mandıra duvarlarına uygulamış resim bezemeli Delft seramik plakaları, (<https://wikivisually.com/wiki/Delftware> Erişim: 02 05.2018)

18.yüzyılın ilk çeyreğinde Rotterdam' lı Cornelis Boumeester birçok deniz manzarasını seramik plakalar üzerine resimlemiştir (R.8). Bu ürünler Fransız şatolarının ve Münih köşklerinin vazgeçilmez dekorasyon unsurları olmuştur. Bu dönemde parlak polikrom boyalı vazoda çiçek betimlemeleri yaygın bezeme unsurları haline gelmiştir. Daha sonraki yıllarda Avrupa'nın küçük kentlerinde kopya edilen bu bezeme türleri Delft seramik üretimine zarar vermemiş tersine tüm Avrupa'da tanınmasını sağlamıştır(R.9).

RESİM 7: Deniz manzaralı seramik plaka, 1770.(
<https://www.pinterest.de/pin/367395282087486693>)
 Erişim: 04.05.2018

RESİM 8: Avrupa'da 1790 lı yıllarda modalaşan Delft çiçek betimlemeleri
 (https://www.google.com.tr/search?biw=1366&bih=588&tbm=isch&a=1&ei=gOH2WqnJHMyjsAht2I_QDw&q=baluster+shaped+mailoc+a+vase+Carlantonio+blue+delft Erişim: 12.05.2018)

1650-1750 Yılları Arasında Seramik Bezemelerini Etkileyen Hollanda Resim Sanatının Özellikleri

Delft’ in seramikte altın çağını yaşadığı 1650-1750 yılları arasında Hollanda resim sanatında önemli gelişmeler oluyor ve Barok resim üslubunun seçkin örnekleri arka arkaya Hollanda’dan Avrupa’ ya yayılıyordu. 1615 yıllarından başlayarak kayda değer ürünler veren Peter Paul Rubens (1577-1640) kendisinden sonra yetiştirdiği sanatçılarla Hollanda resim sanatını farklı bir dönem yaşatarak etkiliyordu.

Rubens; portre, peyzaj ve alegori içerikli resimlerinin yanı sıra tiyatral etkili savaş sahneleri ile dikkat çekiyordu. Mekân içinde diyagonal hareketliliği kullanan sanatçı derin perspektif uygulamalarıyla yoğun figür kitlelerini etkili görüntülere dönüştürüyordu. 1635 yılında “Steen Çiftliği” ni satın alan sanatçı, açık hava resimlerini yapmaya başlamıştı. Sanatçı, bu resimlerinde toprak, bitki, hayvan ve insan yaşantısını hareketli bir doğa atmosferi içinde birleştirmeyi hedefleyerek önemli ürünlere imza atmıştır (R.9). Rubens’in öğrencileri Hollanda resminin özgün örneklerini vererek Hollanda resmine, dönemin Avrupa resminden farklılaştıran özgün estetik kimlik kazandırmıştır.

RESİM 9: Paul Rubens, Farm at Laken, 1618 ([https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_Paul_Rubens - Farm at Laken](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_Paul_Rubens_-_Farm_at_Laken)) Erişim 23. 09 2017

Rubens'in öğrencisi Van Dyck da Rubens gibi peyzaj ile figürü bütünlüklü kompozisyonlara dönüştürmüş, sakin formlar içinde ince dağılımlı doğal renk tonları kullanmıştır. Yine Rubens'in öğrencisi olan Jacop Jondaerece (1593-1678) Felemenk orta sınıf halkın gündelik hayatını betimleyen resimler yapıyordu. Geleneksel bayramların kalabalık figürlü hareketli sahneleri tıpkı Rubens gibi diyagonal kompozisyonla ifade ediliyordu.

Bir başka Hollandalı ressam Jan Vermeer Van-Delft (1632-1675) diğer Barok ressamlar kadar Barok hareketliliği resimlerine taşımayan sanatçı Delft şehri peyzajlarıyla tanınmıştır. Delft şehrinin su kanalları kenarında yer alan eski ev dizilerini canlandırdığı peyzajları Hollanda resmine karakteristik kültürel bir anlam kazandırmıştır (R. 10).

RESİM 10: Jan Vermeer, Vista de Delft, 1659 ,
(<http://pt.wahooart.com/@/8Y2V9F-Jan-Vermeer-Vista-de-Delft>)
Erişim: 03. 05. 2018

Çok sayıda Hollandalı sanatçı peyzajlarında Vermeer' e öykünlük geniş ovaların sisli bulutlarla kaplı nemli havasını şiirsel bir anlatımla betimlemiştir. Peyzajlar ressamın ruhsal durumuyla bütünlük Hollanda' ya özgü atmosferle resimlendirilmiştir. Hollanda peyzaj resminde önemli rol oynayan ancak sanat tarihinde

sıkça adı geçmeyen çok sayıda ressamın eseri buğun Avrupa müzelerinde sergilenmektedir (R.11-12).¹

RESİM 11: Jan Van Goyen, View on The Hague, 1645
<https://www.google.com/search?q=Jan+Van+Goyen&safe=active&source=lnms&tbn=isch&s> Erişim: 03. 05. 2018

RESİM 12: Salomon van Ruysdael, La Marine d'o, 1664
https://www.tripadvisor.com.au/LocationPhotoDirectLink-g187147-d188757-i172818651-Louvre_Museum-Paris Erişim: 03. 05. 2018

Rokoko kültürün ve sanatının sahte anlatın üslubu tüm Avrupa'da yaygınlaşmasını ardından Hollanda sanatı da olumsuz biçimde etkilenmiştir. Bu nedenle 1630-1700 yılları Delft seramik bezemelerinde Hollanda Barok resminin ögelerini taşırken, 1700'l yıllardan sonra seramik bezemelerinin bir kısmında Rokoko etkisi izlenmeye başlamıştır. Bu etki bir anlamda Delft seramiklerinin altın çağının sonlanacağının işaretini vermiştir.

Delft Seramik Bezemelerinin Hollanda Resmi ile Etkileşimi

1630-1700 yılları Delft seramik bezemesinde Hollanda resminin Barok geleri etkili olmuştur. Özellikle 1696 yılından itibaren üretilmiş seramik rnlerinde Barok resim etkisi çok belirgindir. Örneğin "IW" markalı seramik fabrikası ürünü olan, yüksek ısıda polikromla boyanmış vazo bezemesi bütünüyle Rubens'in resimlerini çağrıştırır. Barok hareketliliğin ve ritim düzenlemesinin belirgin biçimde ne çıktığı bezemelerde Rubens'in resimlerindeki coşku ve sanat heyecanı belirgin biçimde resimsel bir atmosfer yaratmıştır. Tüm vazoyu çevreleyen resim kuşağının üstünde ve altında ince bitkisel motif şeritleri yerleştirilmiştir. (R12)

¹ Hercules Sechers (1590-1654), Jan Van Goyen (1596-1650), Salomon Van Ruysdael (1600-1672), Jocab Van Ruysdael (1628- 1682), Meindert Hobbema (1638- 1709), Albert Cupy (1620- 1691)

RESİM 12: “IW” markalı seramik fabrikası ürünü, 1696
<https://tr.pinterest.com/pin/306737424610919638/> Erişim: 03. 05. 2018

“AVG” imzalı 1711 yılında üretilmiş seramik ürün bezemesinde Rubens figürlerinin etkisi güçlü biçimde görülür. Burçlar kuşağı işaretlerinden yay burcunu ifade eden mitolojik bir figürü bezeme unsuru olarak ele alan seramik ressamı tabağın geniş taban dairesini kaplayacak büyüklükte mitolojik figürü yerleştirmiştir. Barok resminde sık gözlenen abartılı adaleli, abartılı saç ve sakallarıyla uçuşan kumaş yığınları arasına ritmik bir hareket verilmiş figür betimlenmiştir. Renk zenginliği dışında Rubens resimlerini çağrıştıran bezemenin Rubens’in öğrencisi olan ressamlardan birine ait olduğu düşünülmektedir.(R.13)

Açık mavi cilalı seramik tabaklardaki peyzaj bezemeler, Yüksek Barok özelliği gösteren zengin renk geçişleriyle hava perspektifi sağlayan Hollanda peyzaj resim ürünleriyle büyük benzerlikler görülür. Küçük kır evleriyle pürüzsüz bir gökyüzü, kayalıklardan fışkıran otlar Hollanda peyzajlarında sık rastlanan doğa görüntüleri idi. “The Metal Pot” fabrikasının ürettiği bilinen tabakların bezemeleri Hollanda peyzaj resminin doğa görünümüne benzeyen kesitler sunar. Bu tabaklarda Rubens, Jan Van Goyen ve Rysdael gibi sanatçıların peyzaj resimlerinden yoğun etkilenmeler izlenir. Bu

tabakların resimlemesinde çalışan ressamların bazılarının tuval resmi olarak da satışa yönelik peyzaj resimleri yaptıkları bilinmektedir. (R. 14)

RESİM 13: Zodiac Yay Burcu,1711
(https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=42571&partId=1&images=true,
Erişim:12.05.2018)

RESİM 14: “The Metal Pot” fabrikasının ürettiği Peyzaj Bezemeli Tabak
<https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=598&tbm=isch&sa=1&ei=38b9WqPgA4G00gXonrnwDg&q=+DELFT+CERAMICS> Erişim: 02.05.2018

Delft ürünü olan “AK” damgalı 1694 tarihli dekoratif seramik plakalar bütünüyle Hollanda peyzaj resmini kopya etmiştir. Seramik sırrının renk sınırlılıkları dışında tüm görsel öğeler Hollanda peyzaj resmini yansıtmaktadır. Çiftlik evleri, doğa insan bütünleşmesi, gökyüzü ve toprak dalgalanmalarının iç içe geçişi gerçekçi ancak romantik bir anlatımla betimlenmiştir. (R.15)

RESİM 15“AK” damgalı 1694 tarihli dekoratif seramik plaka,
<https://www.pinterest.co.uk/pin/426293920969442132/> Erişim:
 02.05.2018

Benzer etkileniş “The Rose” damgalı 1710 yılında üretildiği bilinen dairesel tabak betimlemesinde de görülür. Açık hava görüntüsü içinde figür gruplarından oluşmuş bezeme Hollanda resmindeki peyzaj tavrını ve doğa ile insan bütünleşmesini ritmik düzenini yansıtır (R.16)

RESİM 16: “The Rose” damgalı 1710 yılında üretildiği bilinen seramik tabak
<https://www.etsy.com/listing/530093317/charger-british-scenery-booths-made-in?ref=related>
 Erişim: 02.05.2018

Delft Seramik Bezemelerinde Rokoko Etkisi

Hollanda seramik bezemelerinde Barok etki; Avrupa burjuvazisi tarafından hızla yayılıp kabul gören Rokoko kültürünün baskın etkisiyle zayıflamıştır. Çoban kızları, tavus kuşu tüyleri, bereket tanrıçası imgeleri ve İncil'den görüntüler masalımsı bir anlatımla, seramik bezemelerinde 1760'lardan sonra yaygınlaşmaya başladı. (R.17) Yalın natürel mavinin yerini demir kırmızısı olarak adlandırılan renk görsel inceliği bozacak biçimde seramik betimlemelerine etki etmiştir. Yaprak ve çiçek desenleriyle bezenmiş seramik ürünlerde ilk kez kahverenginin tonları kullanılmıştır. "SWE" fabrikaları dışında Delft seramik endüstrisi bir yandan Rokokonun görsel etkisiyle, diğer yandan Alman porselenin parlaklığını elde edilmesi çabasıyla çift fırınlanma yöntemi geliştirilmiş altın yaldız ve kroması yüksek parlak renkler bezemelerde sıklıkla yer almaya başlamıştır. 1760 yılından sonra Delft görsel kültürünün izleri silinmeye başlanmış Rokoko yapaylığı yerleşik bezeme yöntemine dönüşmüştür (Pluis, 1997,S.102).

RESİM 17: İncil anlatıları, 1750
(<https://www.google.com.tr/search?q=Wall+plaque,+Alcora+Ceramic+Factory,+Alcora>) Erişim: 03.05.2018

Rokoko değişimi süresince özgünlüğünü yitirmeyen tersine Barok etkiyi aşarak bütünüyle Hollanda estetiği üzerinde yoğunlaşan fabrikaların büyük bölümü seramik tarihinin önemli ürünlerini üretmeyi sürdürmüştür. Bütün bu polikrom uygulamaların yanında, en

çok arananı “SVE” damgalı renkli resimlerle bezenen seramikler olmuştur (R.18). Her seramik fabrikası kendine özgü farklı renkler uygularken bezemelerde Hollanda resminin peyzaj özelliklerini yansıtmıştır. “APK” fabrikası siyah zemin uygulamaları yaparken, “LVD” fabrikaları zeytin yeşili, “CK” fabrikaları kahverengi zemin denemeleri yapmıştır (Charleston, 1986 s.196).

Haarlem, Hollanda'nın seramik üreten diğer kentleri arasında en eskilerden biriydi. Süslemeler Frankfurt' un çalışmaları gibi açık kobalt kullanarak çok iyi çizilmişti. Ama Delft kısa sürede bu endüstriyi gölgede bıraktı. Frienslend' deki seramikçilerden en üretken olanı Makkum' du. Burada Harlingen ve Bolsward da olduğu gibi sayısız çini ve meyve ya da İncil'den görüntüler içeren vazolar yapıldı. Makkum, iyi çizilmiş İncil ve evlilik öyküleri ve harfli tabaklar üretti. Burada, biçimler daha kalın, hamur daha ağır ve mavi daha mürekkebidir (Marion, 1999,s.76). (R.19)

RESİM:18 Rokoko etkisi görülen “SVE” damgalı renkli resimlerle bezenen seramik.

https://www.google.com/search?q=18th+century+DELFT+CERAMIC&safe=active&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjJoZ7u2I3bAhUDmVkkHRf_ Erişim:06.05.2018

Haarlem, Hollanda'nın seramik üreten diğer kentleri arasında en eskilerden biriydi. Süslemeler Frankfurt' un çalışmaları gibi açık kobalt kullanarak çok iyi çizilmişti. Ama Delft kısa sürede bu endüstriyi gölgede bıraktı. Frienslend' deki seramikçilerden en üretken olanı

Makkum' du. Burada Harlingen ve Bolsward da olduğu gibi sayısız çini ve vazolar yapıldı. Burada, biçimler daha kalın, hamur daha ağır ve mavi daha mürekkebimsidir(R.19).

RESİM:19 Rokoko etkisi görülen Makkum Vazoları
<https://www.pinterest.co.uk/pin/328973947766328941/> Erişim:
06.05.2018

Yüz yılın üçüncü çeyreğinde Arnheim' daki fabrika üstün kalite Rokoko seramikler üretti. Bunlar Fransa'nın, İskandinavya' nın ya da herhangi bir Avrupa ülkesinin "Faince Fine" ürünleriyle rekabet edecek düzeydedir. Ama Hollanda'nın özellikle Delft' in kalay cilalı ürünleri seramik tarihinde ayrıcalıklı özellikleri olduğu kabul edilir (Marion 1999,s.34). Bu ürünler kuş kafesinden kemana, her biçimde ve duvar kaplamadan ev süslerine kadar her amaçla yapılıyor ve bütün Avrupa'da taklit ediliyordu. Birlikte ele alındığında bunlar yalnızca seramik tarihinin değil aynı zamanda Barok çağında Avrupa zevkinin dönüm noktasını oluşturur (Charleston, 1986 s.168). (R.20)

RESİM:20, Barok resim sanatının betimlemeleriyle bezenmiş, Delft duvar panosu.<https://tr.pinterest.com/pin/571042427733850782/> (Erişim:09.05.2018)

18. yüzyıl Hollanda seramik bezemesinde Rokoko etkisini bulmak mümkündür. 1720-1760 yıllarında yaygınlaşmış olan Rokoko, bir üslup değil yalnız bir dekorasyon anlayışıdır. Avrupa'nın merkezi yönetim olarak en zengin olduğu bir dönemi kapsar. Bu çağda Avrupa'da birçok karşıt görüşler çarpışyordu. Rokoko sanatını tutan merkezi yönetimin asilleri neşeli bir zarafeti, aşk yaşamının heyecanını konu eden biçimlemeyi seviyorlardı. Asiller yanında gittikçe gelişmeye başlayan ve çalışma gücünü her şeyden üstün tutan bir burjuva vardı. Burjuva titiz bir disipline, akla ve buluşa önem veriyordu. Ayrıca mistik bir dindarlık gittikçe yayılıyordu. Çağ bu fikirlere paralel olarak Voltaire' in hür düşüncesini, Bach'ın dini müziğini, Watteau' nun aşk bayramlarıyla ilgili resimlerini,(R.21) Magnascos' un insana korku veren keşiş resimlerini, porselenden çıplak kadın heykellerini benimsiyor ve paylaşıyordu. Barok uzantısı Hollanda'nın manzara resim geleneği Rokoko' ya uzanıyordu. Burada figürler zarif, dalgalı, neşeli, dans havası yaratıyordu (Turani1979,s.411).

Seramik bezemesin resimsel unsurlar Rokoko' ya yaklaşırken özellikle formlardaki ayrıntılı kıvrımlar, sık tekrarlanan bükülmeler, dekoratif çiçek motifleri, Rokoko tarzını yansıtıyordu. Jain Theus Dexter' nin "Greek A" fabrikasının 1760 ürünü olan meyve tabağının bezemesi geleneksel ming mavi-beyaz bezemesine yakınken, tabağın form oluşumu Rokoko tarzını yansıtmaktadır. Yine Delft ürünü mavi sırlı "The Axe" fabrikasının 1760 yıllarında ürettiği mavi "balta

markalı” vazo dal desenli tutacakları ve bezemenin genel yapısı ile tam olarak Rokoko etkisini taşır. Oymalı çiçek motiflerinden oluşmuş oval çerçeve içinde yer alan göl manzarası, Rokoko ressamlarının uyguladığı dekoratif ağaçlar, zarif ve cennetimsi bir doğa görüntüsü içinde yine süsleme unsurunun dışında kalmayan küçük bir balıkçı figürü yer almaktadır.

RESİM:20 Jean-Antoine Watteau 1718/9
(<https://www.timeout.fr/paris/art/de-watteau-a-david-la-collection-horvitz>) Erişim:09.05.2018

RESİM: 18. yüzyıl rokoko tarzında hazırlanmış, geleneksel Hollanda yapraklı tasarımlarıyla çerçeveselenen manzara, üç adet melek tarafından çevrelenmiştir.
(<https://eronjohnsonantiques.com/products/a-38-0009-dutch-delft-blue-and-white-pottery-vase>) Erişim.05.05.2018

Sonuç

Hollanda seramik ürünlerinin bezeme tarzının resim sanatıyla kurulacak paralelliklerinde; resmin heykele, heykelin mimariye yakınlığı kadar kesin çizgiler aramak seramik tekniği açısından olanaksızdır. Özellikle Çin seramiklerinin Avrupa tarafından taklit edilmesi ve seramiğin işlevselliği nedeniyle kullanım eşyası olarak gündelik beğeniye uyma gereksinimi, resim ekollerinin yarattığı etkiyi tam olarak biçimlerinde ve bezemelerinde yaşatamamışlardır. Ayrıca seramiğin değişik fabrikalardan üretimi, genel bir Hollanda seramiği tarzı oluşturmakla beraber daha çok fabrika tarzları çeşitliliği biçiminde görülür. Ancak seramik bu ayrıcalıklı duruma karşın yine de bezeme tarzını başlangıçta Barok, daha sonra da Rokokodan ayrı tutamamış teknik ve malzeme olanakları elverdiği ölçüde Barok ve Rokoko izlerini taşımıştır.

Kaynakça

- Charleston J.R.(1986). *Worlt Ceramies*. Hamleyn London ISBN 0.600.34261.1
- Marion S. van A. F. (1999). 'Delfts Aardewerk, Geschiedenis van een nationaal product', Waanders, Zwolle en Gemeentemuseum, Den Haag, 1999. ISBN 90 400 9358 X
- Pluis J., (1997). *De Nederlandse Tegel, decors en benamingen 1570-1930, The Dutch Tile, Designs and Names 1570-1930*, Published by: Nederlands Tegelmuseum / Vrienden van het Nederlands Tegelmuseum [Otterlo] / Primavera Pers, Leiden 1997. ISBN 10: 905997090X
- Turani A. (1979). *Dünya Sanat Tarihi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yay.